

Лекція № 11

Тема лекції: “Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України. Гігієна польового розміщення військ і населення”

План лекції:

1. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у ЗСУ.
2. Типи польового розміщення військ та постраждалого населення, гігієнічна характеристика споруд, що використовуються з цією метою.
3. Види захисних споруд, їх гігієнічна характеристика.

Для здійснення санітарно-гігієнічних заходів у ЗСУ створена та функціонує система організаційно-адміністративних, санітарно-технічних, господарських, медичних та інших заходів, проведення яких забезпечує санітарне благополуччя військ, збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців та підтримання відповідного рівня їх боєздатності.

Санітарно-гігієнічні заходи у ЗСУ

Санітарно-гігієнічні заходи у ЗСУ включають санітарний нагляд та медичний контроль.

Медичний контроль здійснюється за:

- станом здоров'я особового складу.

Санітарний нагляд здійснюється за:

- розміщенням;

- очищенням місць розташування;

- водопостачанням;

- харчуванням;

- лазнево-пральним обслуговуванням особового складу;

- умовами праці особового складу.

Санітарний нагляд проводиться

Санітарний нагляд за своєчасністю, повнотою і ефективністю санітарно-гігієнічних заходів проводиться силами і засобами начальників медичної служби військових і цивільних формувань, державних санітарно-епідеміологічних служб Міністерства оборони та Міністерства охорони здоров'я України, а також інших відомств.

Таблиця 1. Сили та засоби медичної служби, призначені для санітарно-гігієнічного забезпечення ВІЙСЬК

Найменування військового формування	Медична служба	
	Сили	Засоби
Військова частина (полк, бригада)	Особовий склад медичної служби підрозділів полку та полкового медичного пункту	Рентгенометр-радіометр ДП-56 (В) або вимірник потужності дози (ВПД-1), військовий прилад хімічної розвідки медико-ветеринарний (ВПХР-МВ)
З'єднання (дивізія)	Особовий склад медичної служби дивізії та спеціалісти гарнізонної лабораторії (ГСЕЛ) – епідеміолог, гігієніст, радіолог, токсиколог, бактеріолог	Лабораторії медичні військового типу ВМЛ (прилад ВПД-1, медична польова хімічна лабораторія МПХЛ, лабораторія гігієнічна військова ЛГ-1), установка дезінфекційно-душова типу ЛЛП-2

Продовження таблиці 1

Найменування військового формування	Медична служба	
	Сили	Засоби
Армійський корпус (армія)	Особовий склад медичної служби та зєднання армійського корпусу (армії), спеціалісти ГСЕЛ та територіальних санітарно-епідеміологічних загонів ТСЕЗ (основні відділення – епідеміологічне, санітарно-епідеміологічне (пересувне), бактеріологічне особливо небезпечних інфекцій, санітарно-гігієнічне, токсиколого-радіологічне, гігієни лікувально-оздоровчих заходів, санітарно-епідеміологічної розвідки, дезінфекційне, деротизаційне, санітарної обробки, санітарно-контрольний пункт)	Лабораторії медичні військового типу ВМЛ (лабораторії медичні польові типу ЛМП, МПХР, МПХЛ, ВПД-1, радіометрична лабораторія в укладках РЛУ-2, лабораторія гігієнічна основна – ЛГ-2), установки дезінфекційно-душові типів ДДА-3 та ДДА-6б.

Продовження Таблиці 1

Найменування військового формування	Медицина служба	
	Сили	Засоби
Війська адміністративно-територіальних зон відповідальності	Особовий склад медичної служби військ оперативного командування, спеціалісти ГСЕЛ, ТСЕЗ та регіональних санітарно-епідеміологічних загонів – РСЕЗ (основні підрозділи – епідеміологічний, санітарно-гігієнічний, відділення санітарно-епідеміологічної розвідки, санітарно-контрольний пункт)	Лабораторії медичні польові типу ВМЛ, лабораторії медичні польового типу ЛМП, установки дезінфекційно-душові типу ДДЛ – 3 та ДДЛ - 66
Війська центрального підпорядкування	Особовий склад медичної служби військ центрального підпорядкування, спеціалісти ГСЕЛ, ТСЕЗ, РСЕЗ (основні підрозділи – відділи епідеміологічний, санітарно-гігієнічний, радіології та токсикології)	Лабораторії медичні польові типу ЛМП, установки дезінфекційно-душові типу ДДА-3.

Польове розміщення військ та населення

- це тимчасове розміщення військових і цивільних формувань та потерпілого населення при надзвичайних ситуаціях і у воєнний час поза стаціонарними будовами, які побудовані для їх постійного розташування (мешкання).

Санітарно-епідеміологічна розвідка має за мету встановити:

- кількість, розміри та санітарний стан житлових і громадсько-адміністративних споруд;
- наявність джерел водопостачання;
- наявність каналізацій, вигрібних вбиралень, сміттєзбірників;
- санітарний стан території;
- інфекційну захворюваність серед населення та епізоотії серед домашньої худоби, диких тварин і гризунів, активність природних осередків захворювань;
- наявність та стан місцевих закладів, які можуть бути використані для санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення військ і потерпілого населення.

Типи польового розміщення військ та населення:

- У населених пунктах
- Поза населеними пунктами
- Змішане

Розміщення у населених пунктах

Хто?	Де?
Особовий склад військових частин (з'єднань), цивільне населення	У громадських та адміністративних будовах (школах, кінотеатрах, будинках відпочинку або у придатних для мешкання будівлях (приміщеннях) за погодженням із місцевими органами влади на умовах, визначених законодавством
Цивільне населення	У захисних спорудах
Командний склад	У сховищах спеціального призначення

12

Розміщення поза населеними пунктами

Хто?	Де?
Особовий склад військових частин (з'єднань)	У навчальних центрах (в стаціонарних спорудах, умови в яких максимально наближені до казарменних) або табором (у наметах, курінях, землянках, бараках тощо) У військових фортифікаційних спорудах
Цивільне населення	Табором (у наметах, курінях, землянках, бараках тощо)
Командний склад	У сховищах спеціального призначення

14

Змішане розміщення військ

Передбачає поєднання всіх видів помешкань, службових приміщень та захисних споруд (окрім фортифікаційних) для розміщення особового складу військових частин (з'єднань) та цивільного населення

Санітарно-епідеміологічний нагляд за розміщенням військових формувань та потерпілого населення

- метою його є попередження або послаблення впливу несприятливих чинників довкілля на здоров'я військовослужбовців та потерпілого населення, забезпечення умов для

підтримання (відновлення) боєздатності (працездатності) особового складу формувань (населення).

Форми санітарно-епідеміологічного нагляду:

1. Запобіжний
2. Поточний

Чинники навколишнього середовища (за їх походженням), що впливають на військовослужбовців та постраждале населення при їх польовому розміщенні:

- фізичні;
- хімічні;
- біологічні;
- психогенні;
- соціальні.

Особливості, що виникають при польовому розміщенні військ та населення:

- зниження рівня комунально-господарського обслуговування;
- велика скупченість людей;
- недостатній захист від несприятливих клімато-погодних умов;
- складність організації водопостачання, харчування, видалення побутових відходів;
- підвищений ризик контакту з небезпечними представниками флори та фауни.

ВИДИ ЗАХИСНИХ СПОРУД

- Сховища
- Протирадіаційні укриття
- Споруди подвійного характеру
- Швидкоспоруджувані захисні споруди
- Найпростіші укриття
- Сховища

Класифікації захисних споруд:

- а) за місткістю:** малої місткості (150 – 600 осіб);
середньої місткості (600 – 2000 осіб);
великої місткості (більше 2000 осіб).
- б) за призначенням:** для захисту населення;
для розміщення : органів управління (КП, ПУ);
медичних установ
(сховища спеціального типу).
- в) за місцезнаходженням:** вбудовані;
прибудовані;
окремо стоячі;
метрополітени, у гірських виробках.
- г) за термінами будівництва:** збудовані завчасно;
швидкозбудовані.
- д) за захисними властивостями.**

Сховища

Захист від сучасних засобів ураження, СДОР, БЗ, ударної хвилі, катастрофічного затоплення, іонізуючого випромінювання, пожежі, світлового випромінювання, несприятливих погодніх умов.

СХОВИЩА

Класи	ΔP_f кгс/см ² ~ кПа	К ослаблення
А I	5 = 500	5000
А II	3 = 300	3000
А III	2 = 200	2000
А IV	1 = 100	1000

САНІТАРНО-ТЕХНІЧНІ СИСТЕМИ СХОВИЩА

Система вентиляції
Система водопостачання
Система опалення
Система каналізації

Приміщення сховищ

Основні

Приміщення для людей
Пункти управління
Медичні пункти
Операційно-перев'язочні
Передопераційно-стерилізаційні

Допоміжні

Фільтровентеляційні
Дизельні електростанції
Санітарні вузли
Комори
Тамбур-шлюзи

Вимоги до сховищ та протирадіаційних укриттів

- місткість не менше 150 осіб;
- розміщують у безпосередній близькості від місць зосередження людей на відстані, що не перевищує 400-500 м;
- для ПРУ радіус збору може збільшуватись до 1000 м у прогнозуючих зонах слабих руйнувань, а за межами цих зон – до 3000 м;
- площа на одну людину у відсіках при двоюрисному розміщенні – не менше 0,5, при трьохрисному – не менше 0,4. Об'єм повітря на 1 людину – 1,5;

- відстань від верхнього ярусу до перекриття чи виступаючої конструкції – не менше 0,75 м;
- кількість місця для сидіння при наявності двох ярусів – 80%, трьох ярусів – 70% від загальної кількості місць.

Протирадіаційні укриття

Захист від іонізуючого випромінювання при радіоактивному забрудненні місцевості, світлового випромінювання, несприятливих погодніх умов, обмежують вплив сучасних засобів ураження, знижують вплив ударних хвиль.

Протирадіаційні укриття (ПРУ)

Групи	ΔR_f кгс/см² ~ кПа	К ослаблення
П 1	0,2 ~ 20	200
П 2	0,2 ~ 20	100
П 3	0,2 ~ 20	50
П 4	0,2 ~ 20	20
П 5	0,2 ~ 20	10

Споруди подвійного характеру

обмежують вплив сучасних засобів ураження, світлове випромінювання, несприятливі погодні умови, знижують вплив ударних хвиль, знижують вплив іонізуючого випромінювання.

Швидкоспоруджувані захисні споруди

обмежують вплив сучасних засобів ураження, світлове випромінювання, несприятливі погодні умови, знижують вплив ударних хвиль, знижують вплив іонізуючого випромінювання.

Найпростіші укриття:

щілини, траншеї, інші заглиблені споруди

обмежують вплив сучасних засобів ураження, світлове випромінювання, несприятливі погодні умови, знижують вплив ударних хвиль, знижують вплив іонізуючого випромінювання.

Фортифікаційна споруда

Фортифікаційна споруда - це інженерна споруда, призначена для підвищення ефективності застосування зброї та військової техніки, забезпечення стійкого управління військами, захисту військ та їх матеріальної частини від засобів ураження противника.

Режими вентиляції закритих фортифікаційних споруд та сховищ:

- I режим – вентиляція сховища чистим атмосферним повітрям (чиста вентиляція): подача повітря у сховище без його попереднього пропускання через фільтри-поглиначі.
- II режим - вентиляція сховища атмосферним повітрям, що пройшло очищення у фільтро-вентеляційних комплексах (фільтровентиляція).
- III режим – повна ізоляція: системи вентиляції вимикаються і використовується повітря, що наявне у сховищі, запасене у балансах чи генерується хімічним способом.

Норми площі, кубатури, ГДК CO₂ у закритих фортифікаційних спорудах та сховищах

Тип сховища	Площа на 1 особу, м ²	Кубатура на 1 особу, м ³	ГДК CO ₂ При різних режимах вентиляції, %		
			I	II	III
Сховища спеціального призначення для довготривалого перебування	4	10,0	0,5	1,0	2,0
Військові сховища польового типу	0,8-2,0	1,5-4,0	1,0	2,0	3,0
Сховища цивільної оборони	0,5-1,0	1,0 – 2,0	1,0	2,0	3,0

Санітарні норми мікроклімату закритих фортифікаційних споруд та сховищ

Показники мікроклімату	Режим I	Режим II	Режим III
Максимальна температура повітря, °C	28	30	32
Допустима вологість повітря, %	75	80	80
Еквівалентно-ефективна температура, °ЕТ	19	20	21,5

Висновки:

- Правильна організація санітарно-гігієнічних заходів у ЗСУ дозволяє зберегти і зміцнити здоров'я особового складу (потерпілого населення), підтримати достатній рівень боєздатності та працездатності особового складу військ.
- Дотримання санітарно-гігієнічних норм при розміщенні в захисних спорудах дозволяє мінімізувати негативний вплив чинників навколишнього середовища на бойовий склад військ і цивільне населення.
- Для захисту цивільного населення існує ряд захисних споруд, які розташовані у населених пунктах та можуть бути споруджені за умов надзвичайних ситуацій.

Дякую за увагу!